

Clúster agroalimentari català: guanyant a la dificultat

Francesc Reguant, economista.

“Dóna fe de la competitivitat de l’agroalimentació catalana l’evolució del seu comerç exterior. Fa vint anys la taxa de cobertura (exportacions respecte de les importacions) era del 44%, avui és propera al 100%, és a dir, a l’equilibri comercial.”

Un refrany espanyol afirma: “els catalans de les pedres en fan pans”. Possiblement aquesta dita esdevé real quan ens referim al clúster agroalimentari català. Aquest és el segon clúster agroalimentari d’Europa i el primer sector manufacturer de Catalunya, el qual, en relació amb el sector agroalimentari espanyol, aporta el 23,74% de la producció i el 25,5% de les exportacions. Aquestes són dades estadístiques que simplement expressen la importància relativa d’aquest sector, és a dir, són les dades que ens parlen dels «pans». Tanmateix, aquestes dades guanyen singularitat quan parlem de les «pedres».

Catalunya és un país molt muntanyós, el 50,5% del seu territori té més d’un 20% de pendent i una part significativa d’aquest és semiàrida. És a dir, les condicions naturals li dificulten severament una agricultura competitiva. Aquestes són les «pedres».

Per superar les dificultats les estratègies han estat diverses. D’una banda les muntanyes, en positiu, actuen de captadors i grans dipòsits d’aigua d’on neixen rius que transiten per les planes semiàrides. Aquest fet ha possibilitat sortir de la dificultat mitjançant el regadiu, que abasta una quarta part de l’àrea conreada. En segon lloc, cercant via qualitat l’obtenció de valor afegit de produccions mediterrànies. Així, per exemple, els vins del Priorat, Penedès, Terra Alta... guanyen cada cop millors cotitzacions en mercats internacionals, mentre que l’oli arbequina (varietat autòctona) és referent d’una demanda selecta. La tercera estratègia, la més important en termes econòmics, ha estat comprar l’aigua i la terra de la qual no es disposava als països que en disposaven en abundància. Com? En forma de gra (cereals i soja), al qual s’ha sumat valor afegit alimentant la ramaderia intensiva i produint industrialment carn i elaborats carnis. Gràcies a aquesta opció, àrees rurals que estaven condemnades a l’abandó compten avui amb un gran dinamisme.

Dóna fe de la competitivitat de l’agroalimentació catalana l’evolució del seu comerç exterior. Fa vint anys la taxa de cobertura (exportacions respecte de les importacions) era del 44%, avui és propera al 100%, és a dir, a l’equilibri comercial. Per comprendre aquesta competitivitat cal afegir un quart element: el sistema d’integració. La integració consisteix en un contracte —normalment en ramaderia intensiva— pel qual l’agricultor assumeix la cria del bestiar a les seves instal·lacions a un preu determinat per unitat produïda, mentre que l’integrador proporciona els inputs alimentaris i sanitaris. El pagès assumeix el risc de la producció i l’integrador assumeix el risc de mercat, al qual pot fer front de manera més eficaç en disposar normalment de major diversitat productiva i actuar sobre més baules de la cadena alimentària (inputs alimentaris, transformació càrnia, fins i tot —a vegades— comercialització).

Aquesta realitat, tanmateix, no està exempta de fragilitats i de noves exigències. El ràpid creixement de la ramaderia intensiva requereix de l'adopció de les mesures equivalents per evitar impactes mediambientals. La dependència d'importacions expressa la necessitat de millorar l'autoproveïment agrícola. L'aigua, com a recurs essencial, necessita d'una gestió eficient i compartida. En aquest sentit, el regadiu ha de ser vist com una eina mediambiental en multiplicar els potencials productius propis. Cal orientar recursos públics a les àrees amb major dificultat, per raons d'equilibri territorial i de defensa mediambiental. I, sens dubte, cal una visió unificadora dels serveis ecosistèmics i de l'activitat agrícola, que ha de tenir la seva concreció en una administració única pel que fa a totes dues funcions. Caldrà que el govern actuï amb valentia per assumir aquests reptes. Un estat propi permetrà que el Govern català tingui més recursos i pugui assumir aquests reptes.

Desembre de 2016